

ШКОЛЯР

ПОСІБНИК ДЛЯ УКРАЇНСЬКИХ НАРОДНИХ ШКІЛ (3—4 кл.)

Рік видання I.

Ч. 3. — Рік 1945.

Лист дітей до св. отця Миколая

Святий отче Миколаю,
Іщо витаєш в Україні,
ІЦирим серцем Тебе просим:
Не забудь нас на чужині.

Подарунків небагатих,
А від серця, для утіхи
Привези нам, Благотворче,
Свої добрі повні міхи.

Для малої сиротини,
У якої батько згинув,
Просимо на зиму, Отче,
Хоч маленьку кожушину.

Янголи хай Твої вірні
У мішки із забавками
Покладуть для нас дарунок—
Гарну книжку з баєчками.

Як поїдеш, Чудотворче,
З подарунками в чужину,
Принеси нам добру вістку
Про кохану Україну.

Савчин Михайло

Степанкова пригода

Коли Степанкові часом говорили, що домовики — сторожі чистоти, брудних дітей не люблять, він ніяк не хотів у це вірити. І щодня, як маленьке, добре вигодоване повненьке порося, йшов брудний спати. Раненько вставав, снідав, а про воду звичайно забував. Так було. /

Але раз Степанко ніби не той став: гарно зачесане волосся, біленька шия і ноги, руки, вуха, ніс — чисті, чисті. Що воно сталося, думали всі, хто тільки його побачить.

Коли зайшов до класу, всі діти оглядали Степанка, ніби він перший раз тут показався. Малий Юрчик, що сидить на першій лавці, не витерпів і запитав: «Ти чому сьогодні не брудний?» — Степанкові стало ніяково. Він глянув у вічі товаришам і зрозумів, що всі вони цікаві, чому саме сьогодні він не брудний. Не довго думаючи, він сів на лавку і розказав їм таку цікаву — хоч і прикру — свою пригоду.

»Вчора я досить рано ліг спати. Я був втомлений, тому сон поборов мене зразу. Як довго я спав спокійно, не пам'ятаю. Десь пізно вже вночі крізь сон почув я в кімнаті якийсь дивний рух. І ніби я відкрив очі, а тут повно, повно домовиків. Всі вони були озброєні лопатами і якимись дивними гострими залізяками, а один з них мав на руці довгий товстий шнур. Скоро підійшли вони до мого ліжка, кинулись на мене, зв'язали мої руки і ноги, а двоє з них вискочили мені на груди. Я дуже налякався, став кидатись на всі боки, але це нічого не допомогло. Я хотів кричати, та в ту ж мить мені закрили уста. Потім перехилили мою голову набік і лопатами почали вигортати бруд з мого уха. Інші дивними скребницями почали зчищати бруд з моїх ніг, рук і шиї. Я відчував великий біль, але кричати не міг. Мене обливав піт. Коли вже біль мені добре дошкулив, я напружив усі сили, шарпнув руками і шнури порвалися. Я прокинувся весь мокрий... Потім я розказав про мою дивну пригоду уві сні. Моя добра мамця вислухала все і сказала: »Жаль мені тебе, Степанку, що ти не хотів ніколи послухатись... Сам ти переконався, що роблять домовики з немитими дітьми. Треба, Степанку, митися, тоді вони займати тебе не будуть і спокійно будеш спати. Вона встала, налила в мідницю води, поклала мило і рушник. Я не сказав ні слова і почав старанно митися. За якусь годину я був уже чистий. Ось чому сьогодні я не брудний«, — так закінчив своє оповідання малий Степанко.

Всі діти відітхнули. Мимоволі поглянули на свої руки і пішли до лавок.

Я Л И Н К А

(КАЗКА - ЛЕГЕНДА)

Не лише міста і села,
Людські села і міста,
Облетіла вість весела
Про сповитого Христа, —

Скрізь проніслася по світі,
Скрізь той вітер пролетів...
Як рокочуть верховіття
Розколисаних садів!..

Од стеблини при дорозі
До хмарини угорі —
Все у радісній тривозі
З довгожданної Зорі.

Всюди радість господарить,
Все дари приготує...
Як ті «царіє со дари»,
Поспішає вся земля
Привітати Немовля.

А найбільш з дарами квапливе,
А найбільше щасливе, ясає —
Царство зелене, шумливе,
Щасливе та кучеряве.

Найбільша радість в природі —
Зелена радість лісів і садів...
Вгинатися будуть од квітів-плодів
Столи у Господній господі!

Сливи п'яним наливаються солодом,
Сливи солодшими стали за мед...
Груші горять поміж вітами золотом,
Груші запалють зелений намет...
Світиться груша і яблуко світиться...
Квіти конвалій пикаються вас:
»Гарна для Діви Пречистої китиця
Буде з пахучих, роздзвонених нас?«...
Вишні залляли зелене метелево

Радісно краплим червоним дощем...
Кожная квітка і кожнеє дерево
Дари готує в таємний Вефлем.

В країю, де півночі влада,
В білому полі одна, —
Тільки ялинка — сумна,
Тільки ялинка — не рада...

»Добре їм там,
Під небом ласкавим,
Під сонцем яскравим...
Що ж я Йому дам?
Тож на моїм деревці
Ні ягодинок, —
Тільки сніжинки оці,
Тільки сніжинки«...

»Не журися, моя сиротó,
Не журись, деревце́ мое гоже:
З цього часу без тебе ніхто
Не ославить Народження́ Боже.
Як осяєш ти, свято Різдва,
Як усі тобі будуть радіти! —
А найбільше маленькі ества,
А найбільше радітиму́ть діти...
Як ти вмітимеш забити їх,
Як ти красно для їхньої втіхи
Позолотиш на гілках своїх
Помаранчі, цукерки, горіхи!
І не будуть оці льодові,
А полум'яних сила-силенна
Загориться зірок на тобі,
Моя звіку довіку зелена!
Не журися ж, ялинко мала,
Королівно Різдв'яного свята:
До сьогодні ти бідна була,
Од сьогодні — багата-багата!

Казка про відважного Тарасика

За горами, за лісами, в далекому краю жили батько й мати. Мали вони одного хлопчика — Тарасика. Хлопчик цей був дуже гарний. Усі його любили, не тільки за красу, а й за те, що він був дуже чемний та добре в школі вчився. Батько й мати дякували Богу, що послав їм такого сина.

Та не довго т'шилися своїм щастям. У темних борах жила страшна дванадцятиголова потвора, яка щодня з'їдала одного чоловіка. От цій потворі захотілося з'їсти єдину доньку самого короля. Засумував король і став потвору просити, щоб не забирала його найдорожчої дитини. Тоді потвора сказала: «Добре, не з'їм я твоєї дитини, коли даси мені п'ять найкращих хлопчиків, які живуть у твоєму краю».

Не було ради, і король мусив згодитися. Зараз розіслав він своїх слуг по краю шукати п'ять найкращих хлопчиків. Довго слуги ходили, довго шукали, аж зайшли і в Тарасикову хату. Тарасик сфереляку сховався під стіл, але слуги його знайшли і схопили. Разом з Тарасиком плакав батько, і плакала мати, бо знали, що рятунку ніякого немає. Наказ короля святий, і його треба виконати. Попрощався Тарасик з батьками. Мати востаннє поцілувала його ясну голівку, він захлипав, і слуги забрали його з собою. Посадили до закритого воза. Фурман вийкнув на коні, і віз — як вихор, покотився дорогою, що вела просто до королівської палати.

Віз спинився перед королівською палатою. З нього випроводили блідого, як сніг, бідного Тарасика. Замкнули його в кімнаті. Слуги тимчасом пішли до короля сказати, що привезли вже одного гарного хлопчика. Став Тарасик і дивиться в загратоване вікно. Коли чує — хтось кличе: «Тарасику, Тарасину». Він глянув угору, а там у клітці маленька пташка, що говорила людським голосом: «Не бійся, Тарасику, я тобі допоможу і нічого злого не станеться. Маєш оце перце, сховай його добре. Коли потвора тебе з'їсть, ти перцем зробиш в її череві малу дірочку. З малої дірочки зробиться велика, а тоді ти — скік і вноги».

Взяв Тарасик перце, сховав до своєї торбинки, вклонився пташині низенько. За хвилину привезли ще чотирьох гарних хлопчиків. Усі вони дуже плакали і тряслися, як від великої стужі. О дванадцятій годині, як буря, прилетіла потвора, сіла на величезному камені та й каже: «Коли один з хлопчиків добровільно згодиться, з'їм його одного, а решта будуть вільні».

Не вірила потвора, щоб хтось погодився на певну смерть.

Пішов король до хлопчиків і каже: «Потвора з'їсть тільки одного з вас, хто згодиться на те добровільно, а решта будуть вільні. Хто з вас згодиться?» — запитав король. Хлопчини затрусилися, як крілики, і ще

більше почали плакати. Тоді Тарасик виступив і сказав: »Я іду добровільно«. Другі хлопчики, як тільки це почули, з радості кинулися до Тарасика та стали його цілувати. Тарасик попрощався і вийшов.

Здивувалася потвора, коли побачила такого відважного хлопця. І з великою люттю, на очах у всіх, ковтнула Тарасика, як галушку. Потім тупнула ногою так, що аж земля задрожала, і ліниво, везе-не-везе посунула в ліс. Залізши у непроглядну гущавину, лягла спати і за хвилину заснула.

Тарасик зробив перцем в її череві маленьку дірочку. Та дірочка зробилася велика, і Тарасик вискочив живий і здоровий. Тоді оглянувся довкруги і на кущу побачив ту саму пташку, яка дала йому перце. Пташка зацвірінькала весело і сказала: »Йди тепер доріжкою направо, там на малій поляні пасеться карий коник, підійдеш до нього і скажеш: »Конику-воронику, занеси мене до мого домику!« І він завезе тебе додому. Ну, бувай здоров, Тарасику! Та будь і далі такий чемний, як досі був«. По цих словах пташка затріпотіла крильцями і полетіла.

Тарасик пішов доріжкою, стрінув коника і сказав: »Конику-воронику, занеси мене до мого домику«. Коник зараз підбіг, Тарасик сів на нього і вихром полетів темними, як ніч, лісами. Так їхав він день і ніч і аж на ранок доїхав до своєї хати. Батько й мати плакали з радості, коли побачили живого й здорового свого Тарасика. Про повернення Тарасикове довідався король, який зразу ж приїхав до нього з дорогими дарунками. Коли Тарасик підріс, він одружився з дочкою короля, а по його смерті став сам королем і щасливо панує донині.

Савчин Михайло.

Ведмідь і черв'як

Перед однією печерою, в якій ночував ведмідь, було одно велике дерево, що, ростучи та товстіючи, щораз більше заступало вхід у печеру.

Одного дня розлютився ведмідь на дерево й хотів його звалити. Побачив це черв'як із другого, вже всохлого дерева, і сказав ведмедеві:

— Ти думаєш, що звалиш його власною силою. Не зможеш. Коли тобі перешкоджає, знайди місце, поки я звалю це дерево.

Ведмідь розсміявся та став глузувати з червяка.

— Поживемо, побачимо! — сказав червякі заліз у дерево. ІЩе й року не минуло, як він звалив його. Тоді кликнув на ведмедя і сказав йому:

— Ти дужчий від багатьох звірів, звалиш коня й вола, але з нас двох хто сильніший: ти великий чи я маленький?

— Я сильніший, — відповів ведмідь, — але не міг звалити дерева відразу, бо тоді ослаб був. А так, як ти, валити цілий рік — то не штука!..

А черв'як сказав йому:

— Е, крутиш, мій ведмедю? Моя сила певніша, хоч і повільніша. Бо не даром каже прислів'я: »Мала крапля лупає скелю«.

Як б'ється серце

Багато з вас бачили слона як не живого, то на малюнку. Це найбільша суходільна тварина. У слона не тільки найгрубша шкіра, але й серце його б'ється повільніше, ніж у інших звірів. Воно робить лише 25 ударів на хвилину. Коли говорити про людину, то її серце б'ється на хвилину 72 рази. Серце маленької пташки-канарки робить щонайменше 700 ударів на хвилину, а серце коня, корови чи осла — не більше 50 разів. З того видно, що чим більша тварина своїм розміром, тим повільніше б'ється її серце.

Зимівля наших звірів

Пізньої осені, коли увесь хліб з полів звезуть до комор, у будинках з'являється багато різних дрібних тварин. У поставлену пастку потрапляють не лише хатні миші, а й миші польові та лісові, норичі і землерийки. Рятуючись від зимового голоду та холоду, ці звірята шукають притулку скрізь, де є харч і затишок.

З полів сотнями переночовують вони в скирти, комори, будинки, льохи. На ланах лишається тільки небагато гризунів, які зробили на зиму запас харчів, хоч на весну їх залишається ще менше, бо не витримують зимових морозів.

Крім гризунів, у садибах з'являються і дрібні хижачки, ласки, тхори, рідше горностаї. Вони часто вбивають гризунів, до того ж більше, ніж можуть з'їсти.

Ховрахи та земляні зайці засинають у своїх норах від одного до двох метрів завглибшки. Їм не страшні зимові морози, які на таку глибину мало коли досягають. А від голоду їх рятує підшкірний шар сала. Вони майже не рухаються. Нагуляного з осені сала їм цілком вистачає на всю зиму.

Кажани та їжаки зимують так само, як і ховрахи. Борсуки та хом'яки теж залягають на зиму, але вони сплять не міцно і підчас відлиги часто виходять на повітря. Крім того, хом'яки ще з осені роблять запаси харчів і ними живляться протягом зими.

Зовсім інакше поведуться взимку зайці. Вони вибирають такі поля, де є озимина, і там тримаються доти, доки не вкриє сніг товстим шаром землю. Тоді зайці перебігають до садиб: на токи, до стогів сіна та в молоді садки і обгризають дерева.

Василь Приходько

Який птах у світі найбільший?

Це — струс. Він великий, до 2,5 метра заввишки, а важить до 135 кг. Живе в південній Азії і в усій Африці. Має сильні високі ноги, але малорозвинені крила. Струсове яйце вагою дорівнює приблизно 25 курячим яйцям. Він дуже хутко бігає, особливо, коли його хтось переслідує — тоді робить кроки до 7 метрів. На сильних м'язистих ногах має пазури, якими може забити не лише людину, а й коня. Має дуже далекогозорі очі, спостережливий до всього. Струсів на їхній батьківщині освоюють і використовують для перевозу людей і тягарів, тобто він заступає нашого коня. На деяких фармах струсів спеціально вигодовують, щоб мати з них пір'я, яке йде на різні прикраси.

Ціна 80 пф.

ГРА СІРНИКАМИ

На столі лежать три купки сірників. В одній купці — 11 сірників, в другій — 7, в третій — 6 сірників.

Завдання просте: треба зрівняти всі три купки, щоб у кожній було по 8 сірників. При цьому обов'язкове таке правило: до кожної купки можна додавати стільки сірників, скільки в ній є. Наприклад, коли в купці є 6 сірників, то додавати до неї можна тільки 6.

Це завдання можна виконати трьома ходами.

Відповідь.

Першим ходом візьми 7 сірників із купки з 11 сірниками і додай до купки з 7 сірниками. Матимеш три купки: 4, 14 і 6 сірників. З купки 14 сірників візьми 6 і додай до купки з 6 сірниками. Матимеш три купки: 4, 8, 12. Візьми 4 сірники з купки 12 сірників і додай їх до купки з 4 сірниками.

ЗАГАДКА

Зі слів:

досада, трон, горіх, корова, крпак, корба, сито, кучма — виберіть по одній літері так, щоб знову залишилися знані слова. З вибраних літер складається назва одного галицького міста.

Видання Спілки «Українське Мистецтво». кооператива з обмеж. порукою
в Регенсбурзі. Редагує колегія

Permytted by authority of Military Government, 1945

Druck: Mittelbayerische Zeitung, Regensburg. Kumpfmühlerstraße 11